

Nieuwsbrief SR Updates

Nummer 18, 2025

Redactie: prof. mr. J.S. Nan en mr. C.L. van der Vis.

INHOUDSOPGAVE

Hoge Raad

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2025:778](#) 10-06-2025

Heeft het hof de verklaringen van getuigen A en B voor het bewijs kunnen gebruiken, terwijl de verdediging ten aanzien van die getuigen niet het ondervragingsrecht heeft kunnen uitoefenen?

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2025:871](#) 10-06-2025

Heeft het hof ten onrechte vastgesteld dat de verdachte geldbedragen ‘verworven’ en ‘voorhanden heeft gehad’?

RECHTSPRAAK

Heeft het hof ten onrechte vastgesteld dat de verdachte geldbedragen ‘verworven’ en ‘voorhanden heeft gehad’?

Heeft het hof ten onrechte vastgesteld dat de verdachte geldbedragen ‘verworven’ en ‘voorhanden heeft gehad’?

Wenk

Het cassatiemiddel klaagt onder meer over de bewezenverklaring van het primair ten laste gelegde voor zover deze inhoudt dat de verdachte geldbedragen van in totaal € 9.958 heeft ‘verworven’ en ‘voorhanden heeft gehad’.

De tenlastelegging is toegesneden op artikel 420quater lid 1 aanhef en onder b Sr. Daarom moet worden aangenomen dat de in de tenlastelegging en de bewezenverklaring voorkomende woorden ‘verwerven’ en ‘voorhanden hebben’ zijn gebruikt in de betekenis die deze woorden hebben in die bepaling.

De memorie van toelichting bij het wetsvoorstel dat heeft geleid tot de Wet van 6 december 2001, *Stb.* 2001, 606, tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht en enkele andere wetten in verband met de strafbaarstelling van het witwassen van opbrengsten van misdrijven houdt onder meer in:

‘Artikelen 420bis en 420quater Wetboek van Strafrecht

(...)

Verwerven, voorhanden hebben, overdragen, omzetten of gebruik maken (eerste lid, onderdeel b)

De termen «verwerven, voorhanden hebben en overdragen» hebben dezelfde betekenis als in de helingbepalingen. Zij veronderstellen feitelijke zeggenschap ten aanzien van het voorwerp, al is niet vereist dat het voorwerp zich in de fysieke nabijheid bevindt.’

(*Kamerstukken II* 1999/2000, 27159, nr. 3, p. 14 en 15.)

De memorie van toelichting bij het wetsvoorstel dat heeft geleid tot de Wet van 9 oktober 1991, *Stb.* 1991, 520 houdende aanvulling van het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van Strafvordering met voorzieningen ten behoeve van de bestrijding van heling houdt onder meer in:

‘3.1.1. De helingshandelingen

(...)

Het «verwerven» of «overdragen» van een goed omvat alle handelingen, die tot gevolg hebben dat iemand de feitelijke zeggenschap over een goed verkrijgt of overdraagt. Of hier een of andere privaatrechtelijke titel aan ten grondslag ligt, is niet van belang.

(...)

«Voorhanden hebben» (...) strekt zich uit tot ieder feitelijk voorhanden hebben, met welk doel of krachtens welke titel dan ook. Dus ook het gebruiken van een misdrijfgoed valt hier onder. Voor «voorhanden hebben» is overigens niet nodig dat men te allen tijde onverwijld over het goed kan beschikken. Het omvat ook het kunnen beschikken over een goed dat elders is opgeslagen.’

(*Kamerstukken II* 1989/90, 21565, nr. 3, p. 3 en 4.)

Voor het – als pleger – ‘voorhanden hebben’ van een voorwerp in de zin van artikel 420quater lid 1 Sr is vereist dat de verdachte het voorwerp opzettelijk aanwezig heeft (vgl. HR 30 januari 2024, ECLI:NL:HR:2024:112, r.o. 2.4.1). Dit ‘voorhanden hebben’ vereist feitelijke zeggenschap over het voorwerp en strekt zich uit tot ieder feitelijk voorhanden hebben, met welk doel of krachtens welke titel dan ook. Het is daarbij niet nodig dat de verdachte altijd direct over het voorwerp kan beschikken. Uit diezelfde wetsgeschiedenis volgt dat het bij het – als pleger – ‘verwerven’ in de zin van artikel 420quater lid 1 Sr gaat om het verrichten van een handeling die tot gevolg heeft dat de feitelijke zeggenschap over een voorwerp wordt verkregen.

Het hof heeft onder meer vastgesteld dat de verdachte zijn bankpas en pincode heeft afgegeven aan A. [betrokkene 1], zodat [betrokkene 1] geld – dat [betrokkene 1] niet op zijn eigen rekening wilde ontvangen – kon laten storten op de rekening van de verdachte. Vervolgens hebben vier bijschrijvingen van in totaal € 9.958 op de bankrekening plaatsgevonden die het resultaat waren van telefoonfraude en die vrijwel direct werden gevolgd door contante geldopnames.

Het op die vaststellingen gebaseerde oordeel van het hof dat de verdachte het geldbedrag van in totaal € 9.958 ‘voorhanden heeft gehad’, getuigt in het licht van wat onder 2.4 is

vooropgesteld niet van een onjuiste rechtsopvatting en is niet onbegrijpelijk. Daaraan doet niet af dat de verdachte tijdens de periode dat het geld op zijn bankrekening heeft gestaan niet de beschikking heeft gehad over zijn bankpas, nu deze omstandigheid niet met zich brengt dat de verdachte geen feitelijke zeggenschap heeft kunnen uitoefenen over het geld dat op zijn bankrekening was gestort.

Uit de bewijsvoering kan echter niet volgen dat de verdachte geldbedragen van in totaal € 9.958 heeft ‘verworven’. Het hof heeft immers niet vastgesteld dat de verdachte zelf enige bemoeienis heeft gehad met de in de bewijsvoering genoemde transacties die met gebruikmaking van die bankrekening hebben plaatsvonden. Ook anderszins heeft het hof geen nadere vaststellingen gedaan waaruit kan worden afgeleid dat de verdachte zelf feitelijke zeggenschap had over de met het geldbedrag van in totaal € 9.958 verrichte transacties. De bewijsvoering van het hof is daarom op dit punt ontoereikend gemotiveerd. Tot cassatie hoeft dit echter niet te leiden. Nu het hof ook het ‘voorhanden hebben’ van het geldbedrag heeft bewezenverklaard en het hof kennelijk heeft geoordeeld dat sprake was van eendaadse samenloop met betrekking tot het voorhanden hebben en het verwerven van het geldbedrag, heeft de verdachte geen belang bij zijn klacht. De klacht van het cassatiemiddel stuit daarop af.

De redactie, juni 2025

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 10-06-2025

ECLI: ECLI:NL:HR:2025:871

Zaaknummer: 23/00844

Rechters: M.J. Borgers, A.L.J. van Strien en C. Caminada

Advocaten: R.J. Baumgardt en M.J. van Berlo

Wetsartikelen: 42oquater Sr

RECHTSPRAAK

Heeft het hof de verklaringen van getuigen A en B voor het bewijs kunnen gebruiken, terwijl de verdediging ten aanzien van die getuigen niet het ondervragingsrecht heeft kunnen uitoefenen?

Heeft het hof de verklaringen van getuigen A en B voor het bewijs kunnen gebruiken, terwijl de verdediging ten aanzien van die getuigen niet het ondervragingsrecht heeft kunnen uitoefenen?

Wenk

Het cassatiemiddel klaagt onder meer dat de afwijzing door het hof van het door de verdediging gedane (voorwaardelijke) verzoek tot het horen van [getuige 1] en [getuige 2] als getuigen, althans het gebruik van de eerder door deze getuigen afgelegde verklaringen voor het bewijs, niet verenigbaar is met het door artikel 6 EVRM gewaarborgde recht op een eerlijk proces.

Als de rechter voor het bewijs gebruik wil maken van een door een getuige afgelegde verklaring, terwijl de verdediging – ondanks het nodige initiatief – niet een behoorlijke en effectieve mogelijkheid heeft gehad om ten aanzien van die getuige het ondervragingsrecht uit te oefenen, moet de rechter nagaan of het proces als geheel eerlijk is verlopen. Het vereiste dat de verdediging het ‘nodige initiatief’ neemt, houdt in dat de verdediging de wens kenbaar maakt dat zij het ondervragingsrecht wil uitoefenen en dat zij daartoe een stellig en duidelijk verzoek doet tot het oproepen en horen van een concreet aangeduide persoon als getuige. (Vgl. HR 7 november 2023, ECLI:NL:HR:2023:1516, r.o. 2.3.1.)

In zijn arrest van 20 april 2021, ECLI:NL:HR:2021:576 heeft de Hoge Raad onder meer overwogen:

‘2.9.2 De uitspraak van het EHRM in de zaak Keskin heeft tot gevolg dat in bepaalde gevallen het belang bij het oproepen en horen van een getuige moet worden voorondersteld, zodat van de verdediging geen nadere onderbouwing van dit belang mag worden verlangd. Dat is aan de

orde als het verzoek betrekking heeft op een getuige ten aanzien van wie de verdediging het ondervragingsrecht nog niet heeft kunnen uitoefenen, terwijl deze getuige al – in het vooronderzoek of anderszins – een verklaring heeft afgelegd met een belastende strekking. Het gaat dan om een verklaring die door de rechter voor het bewijs van het tenlastegelegde feit zou kunnen worden gebruikt of al is gebruikt. Daarvan is in ieder geval sprake als de rechter in eerste aanleg een verklaring van een getuige voor het bewijs heeft gebruikt, en de verdediging in hoger beroep het verzoek doet deze getuige op te roepen en te (doen) horen.

(...)

2.11 Daarnaast kan de verdediging op diverse momenten in de strafrechtelijke procedure een verzoek doen om een getuige te horen met het oog op de uitoefening van het ondervragingsrecht. Voor een effectief gebruik van deze mogelijkheid is tijdens het vooronderzoek wel van belang dat de verdediging al in voldoende mate toegang heeft tot de processtukken en bekend is met de beschuldiging die door het openbaar ministerie in de strafzaak centraal wordt gesteld.

De verdediging kan ook tijdens het onderzoek ter terechtzitting in eerste aanleg of in hoger beroep verzoeken doen tot het (opnieuw) oproepen en horen van getuigen. De omstandigheid dat de verdediging geen gebruik heeft gemaakt van een eerder bestaande gelegenheid om wensen met betrekking tot de ondervraging van getuigen kenbaar te maken of dat de verdediging niet zelf in een eerder stadium van het onderzoek gebruik heeft gemaakt van de hiervoor genoemde mogelijkheden om een verzoek te doen een getuige te horen, terwijl daarvoor op dat moment geen beletsel bestond, biedt op zichzelf geen grond voor de afwijzing van zo'n verzoek. Dat neemt niet weg dat een dergelijke inactiviteit van de verdediging, als daarvoor geen gegronde reden bestaat, een rol kan spelen bij de, onder 2.12 nader te bespreken, beoordeling of het proces als geheel eerlijk is verlopen.

Beoordeling van de 'overall fairness' van de procedure

2.12.1 De voor het Nederlandse stelsel kenmerkende omstandigheid dat de rechter in de loop van het strafproces beslissingen neemt over het oproepen en horen van getuigen, is niet alleen van betekenis bij de beoordeling van getuigenverzoeken, maar ook bij de eindbeoordeling van de zaak. Zoals in het onder 2.2 genoemde arrest van 4 juli 2017 is overwogen, moet de rechter voordat hij einduitspraak doet, nagaan of de procedure in haar geheel voldoet aan het door artikel 6 EVRM gewaarborgde recht op een eerlijk proces. Zo nodig zal hij hetzij ambtshalve alsnog overgaan tot het oproepen en het horen van (een) getuige(n), hetzij bij zijn beslissing over de bewezenverklaring onder ogen moeten zien of en zo ja, welke gevolgen moeten worden verbonden aan de omstandigheid dat de verdediging, ondanks het nodige initiatief

daartoe, geen gebruik heeft kunnen maken van de mogelijkheid om de relevante getuige(n) in enig stadium van het geding te (doen) ondervragen.

2.12.2 Deze wijze van beoordeling sluit aan bij de drie stappen die in de rechtspraak van het EHRM deel uitmaken van de beoordeling of, in gevallen waarin de verdediging niet een behoorlijke en effectieve mogelijkheid heeft gehad om het ondervragingsrecht uit te oefenen, het proces als geheel eerlijk is verlopen. Van belang hierbij zijn (i) de reden dat het ondervragingsrecht niet kan worden uitgeoefend met betrekking tot een getuige van wie de verklaring voor het bewijs wordt gebruikt, (ii) het gewicht van de verklaring van de getuige, binnen het geheel van de resultaten van het strafvorderlijke onderzoek, voor de bewezenverklaring van het feit, en (iii) het bestaan van compenserende factoren, waaronder ook procedurele waarborgen, die compensatie bieden voor het ontbreken van een ondervragingsgelegenheid. Deze beoordelingsfactoren moeten daarbij in onderling verband worden beschouwd. Naarmate het gewicht van de verklaring groter is, is het – wil de verklaring voor het bewijs kunnen worden gebruikt – des te meer van belang dat een goede reden bestaat voor het niet bieden van een ondervragingsgelegenheid en dat compenserende factoren bestaan. Dit betekent dat met name in gevallen waarin niet tot een bewezenverklaring kan worden gekomen zonder dat die in beslissende mate zal steunen op de verklaring van de getuige, terwijl de verdediging het nodige initiatief heeft getoond om het ondervragingsrecht te kunnen uitoefenen en een goede reden ontbreekt om de getuige niet te horen, de rechter (alsnog) zal moeten overgaan tot het oproepen en horen van die getuige, althans nog zal moeten doen wat redelijkerwijs mogelijk is om de verdediging de gelegenheid te bieden tot uitoefening van het ondervragingsrecht.

Als de uitoefening van het ondervragingsrecht niet wordt gerealiseerd, moet de rechter onderzoeken of voldoende compenserende factoren hebben bestaan voor de door de verdediging ondervonden beperkingen bij het onderzoek naar de betrouwbaarheid van de verklaring van de getuige, waarmee ook de deugdelijkheid van de bewijsbeslissing wordt gewaarborgd. Als de rechter oordeelt dat (vooralsnog) onvoldoende compenserende factoren hebben bestaan, onderzoekt hij of daartoe alsnog stappen kunnen worden gezet. Het gaat er daarbij in de kern om dat de rechter de betrouwbaarheid van de verklaring van de niet-ondervraagde getuige zorgvuldig onderzoekt, een en ander in samenhang met het overige bewijsmateriaal en in het licht van de betwisting door de verdachte van die verklaring. Van belang daarbij kunnen zijn verklaringen van personen tegenover wie de getuige – kort na de gebeurtenissen waar het om gaat – zijn of haar verhaal heeft gedaan of die anderszins feiten en omstandigheden waarop de getuigenverklaring ziet, kunnen bevestigen. Het kan onder omstandigheden ook gaan om verklaringen van deskundigen die de totstandkoming en de betrouwbaarheid van de verklaring van de niet-ondervraagde getuige dan wel de persoon van

die getuige aan een onderzoek hebben onderworpen. Verder kan compensatie betrekking hebben op procedurele waarborgen zoals de beschikbaarheid van een audiovisuele vastlegging van het verhoor van de getuige of het ondervragen van de zojuist genoemde personen of deskundigen. In dit verband kan ook van belang zijn dat de verdediging wel een beperkte mogelijkheid heeft gehad om vragen te (doen) stellen aan de getuige.'

De Hoge Raad heeft in zijn arrest van 12 oktober 2021, ECLI:NL:HR:2021:1418 verder overwogen dat voor de beoordeling of wordt voldaan aan de eisen van een eerlijk proces, het gewicht van de betreffende getuigenverklaring in de bewijsconstructie een belangrijke beoordelingsfactor is. Dat doet echter niet eraan af dat ook de aanwezigheid van een goede reden voor het niet kunnen ondervragen van de getuige en het bestaan van compenserende factoren in die beoordeling moeten worden betrokken, waarbij al deze beoordelingsfactoren in onderling verband moeten worden beschouwd.

Het hof heeft overwogen dat het 'in de rede had gelegen' het verzoek eerder te doen dan bij pleidooi in hoger beroep, terwijl 'niet kan worden gezegd dat de verdediging niet (reeds eerder) in de gelegenheid is gesteld om de genoemde personen als getuigen te horen', waardoor het verzoek niet voldoet 'aan de aan een dergelijk verzoek te stellen eisen'. Over die eisen heeft het hof overwogen dat de verdediging 'tot het doen van een dergelijk verzoek het nodige initiatief neemt en een stellig en duidelijk verzoek indient waarin de wens wordt kenbaar gemaakt dat de verdediging het ondervragingsrecht wenst uit te oefenen'.

De op deze overwegingen gebaseerde afwijzing door het hof van het verzoek tot het horen van [getuige 1] en [getuige 2] als getuigen, waaraan door de verdediging onder meer ten grondslag is gelegd dat de eerder afgelegde verklaringen van die getuigen een belastende strekking hebben, is in het licht van wat is vooropgesteld niet toereikend gemotiveerd. De Hoge Raad neemt daarbij in aanmerking dat niet begrijpelijk is het oordeel van het hof dat het (voorwaardelijke) verzoek van de verdediging niet voldoet aan de daaraan te stellen eisen. In dat verband is van belang dat de omstandigheid dat de verdediging geen gebruik heeft gemaakt van een eerder bestaande gelegenheid om wensen met betrekking tot de ondervraging van getuigen kenbaar te maken, terwijl daarvoor op dat moment geen beletsel bestond, op zichzelf in dit geval niet voldoende grond biedt voor de afwijzing van zo'n verzoek. De Hoge Raad neemt verder in aanmerking dat het hof de bewezenverklaring heeft aangenomen mede op grond van de door de verdachte betwiste verklaringen van [getuige 1] en [getuige 2] zonder dat de verdediging deze getuigen heeft kunnen ondervragen. Daarbij is van belang dat het hof niet ervan blijk heeft gegeven te hebben nagegaan of een goede reden bestond voor het niet oproepen van deze getuigen, en het hof ook niet nader het gewicht van de door [getuige 1] en [getuige 2] afgelegde verklaringen in de bewijsconstructie in zijn overwegingen heeft betrokken. Het oordeel van het hof dat de procedure in haar geheel

voldoet aan het door artikel 6 EVRM gewaarborgde recht op een eerlijk proces, is daarom niet toereikend gemotiveerd. Daaraan doet niet af wat het hof heeft overwogen over ‘de gelegenheid’ die voor de verdediging heeft bestaan om de opnames van de verklaring van (alleen) [getuige 1] op het politiebureau te beluisteren.

De klacht is gegrond.

De redactie, juni 2025

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 10-06-2025

ECLI: ECLI:NL:HR:2025:778

Zaaknummer: 24/01175

Rechters: V. van den Brink, T. Kooijmans en R. Kuiper

Advocaten: L.E.G. van der Hut

Wetsartikelen: 6 EVRM